

Põlevkivi kaevandamise ja töötlemise sotsiaalmajanduslike mõjude hindamine

Uuringu tulemuste tutvustus

Katrin Pihor,
uuringu projektijuht

Toila, 28.06.2013

Uuringu tellis Ida-Virumaa Omavalitsuste Liit.
Uuringu valmimist on toetanud Keskkonnainvesteeringute Keskus.

Uuringu eesmärk

- ... anda hinnang põlevkivi kaevandamise ja töötlemise sotsiaalmajanduslikule mõjule perioodil 2015-2030
- Uuring täiendab Põlevkivi kasutamise riikliku arengukava aastateks 2016 – 2030. väljatöötamise raames koostatavaid muid põlevkivi kaevandamise ja kasutamise analüüse, kuid ei asenda neid.
- Uuringu tulemusena valmis hinnang põlevkivi kaevandamise ja töötlemise sotsiaalmajandusliku mõju kohta perioodil 2015-2030 ning koostati ettepanekud põlevkivisektori negatiivse mõju vähendamiseks ja positiivse mõju suurendamiseks.
- Uuringu mõjupiirkond: Ida-Virumaa ning Rägavere, Sõmeru vald ning Kunda linn Lääne Virumaal

Sotsiaalmajandusliku mõju analüüsi metoodiline raamistik

- Aluseks kulu-tulu analüüsile tuginev lähenemine:
 - Kaardistati mõjutegurid: mõjuallikad, sihtrühm, mõju ulatus
 - Teostati mõju klassifitseerimine: esimest vs teist järku efektid
 - Hinnati olulisemate mõjutegurite mõju suurust kas rahalises väärtuses või kvalitatiivse hinnanguna
- Andmed:
 - Statistikaamet, Äriregister, Rahandusministeerium, ettevõtted
 - Varasemad uuringud ja analüüsid
 - Intervjuud ettevõtjate ja KOV esindajatega
 - Elanike küsitlus
- Piirangud
 - Andmete puudumine või kättesaadavuse probleem

Mõju klassifitseerimine tulu-kulu raamistikus

ÜLEVAADE OLULISEMATEST MÕJUTEGURITEST

Rahvastiku areng

- Rahvastiku kiire vananemine. Põlevkivitööstuse vanuseline struktuur (Energeetikasektori töötajate hulgas on üle 49-aastaste osakaal 43,3%) on tugevalt kaldu vanemaealise elanikkonna suunal: madal sündivus, vähe noori mõjupiirkonnas, kasvav sotsiaalkoormus
- Sektori madal atraktiivsus noortele

Tööturg ja sissetulekud

- Põlevkivitööstus piirkonna suurimaid tööandjaid – 7000 – 8000 töötajat, palgatulu 75 miljonit eurot 2011.a.(sh tulumaks)
- Piirkonna keskmise palga kasv on kiirem kui Eestis tervikuna, Põlevkivisektori töötajate töötasu kõrgem kui piirkonna keskmine
- Piirkonna keskmine brutopalk on madalam kui Eestis keskmiselt, kuna piirkonnas on tööstuse suurem osakaal võrreldes muu Eestiga ning töajõu hariduslik struktuur on madalama haridustasemega inimeste poole kaldu.
- Kiire tehnoloogiline areng tekitab nõudlust ümberõppeks ja täiendkoolituseks. Erialaste haridusasutuste kiire areng.
- Piirkonnas 1990-datel toimunud kaevandamismahtude vähenemine on kaasa aidanud kõrge pikaajalise tööpuuduse tekkele: puudub tõsiseltvõetav alternatiiv põlevkivitööstusele
- Põlevkivitööstus on stabiilne tööandja: iseloomulikud pikaajalised töösuhted, ettevõtted pakuvad töötajatele lisaboonuseid

Ettevõtlus

- Põlevkiviettevõtete kasum: 130 miljonit eurot aastas
- sh dividendid: 2011.a. 33 miljonit eurot riigile, 0,6 mln eraettevõtjatele
- Põlevkivi kaevandamise ja töötlemisega tegutsevatele ettevõtetele tooteid ja teenuseid pakkuvate ettevõtete lisanduv käive 300-330 mln eurot aastas
- Põlevkivimaardlate kohal alternatiivne ettevõtlus piiratud (nt detailplaneeringu kooskõlastuse nõue); mõju ulatus suur, kuid sihtrühm väike
- Põllumajandusliku maa viljelusväärtuse muutus; mõju ulatus ebaselge, kuid sihtrühm väike

Kohalik areng

- Põlevkivisektori töötajate makstava tulumaksu omavalitsustele laekuv osa – 10 mln eurot aastas
- Lahkuvate inimeste üksikisiku tulumaks jääb saamata – mõju ulatus väike
- Täiendavad nõudlus avalikele teenustele – veeinfrastruktuur, õigusteenused, uuringud, ehitusjärelvalvele: mõju negatiivne, kuid ulatus ebaselge
- Laekuvad ressursimaksud: 12 mln eurot, millele lisanduvad KIK kaudu eraldatavad summad (ca 3,7 mln eurot aastas)
- Ettevõtete panus piirkonna arengusse: 0,4 mln eurot aastas
- Odavam soojusenergia hind mõnes omavalitsuses – Nt Narva linnas kokkuhoid 2012.a. hindu ja soojatarbimise mahtu arvestades 17,8 mln eurot
- Arengueelduste loomine on põlevkivivaruga aladel piiratud

Keskkond (rahaline väärtus üldjuhul ebaselge)

- Pinnase muutused, sh maapinna vajumine, hüdroloogilise režiimi muutused ja mulla omaduste muutused: liigniisketel aladel positiivne, teistel aladel negatiivne
- Maastiku üldilme muutustest tulenev visuaalne mõju suurendab turismipotentsiaali, kuid häirib mõnevõrra kohalikke elanikke
- Hoonete kahjustused: mõju ulatus keskmine, kuid sihtrühm väike
- Joogiveevarustuse häired: mõju ulatus suur, kuid sihtrühma väike
- Õhusaasteainete heitmetest tulenev õhukvaliteedi langus
- Veesaasteainete heitmisest tulenev põhja- ja pinnavee kvaliteedi ning veetasemete muutustest tulenev pinnaveekogude rekreatsioonilise väärtuse muutus: tehisveekogud positiivne, looduslikud veekogud negatiivne
- Elukvaliteedi langus ebameeldiva lõhna tõttu: negatiivne, kuid peamiselt linnalistes asulates

Tervisemõjud

- Mürast tingitud haigestumine ja elukvaliteedi langus, mõju negatiivne, ulatus väike,
- Vibratsioonist tingitud haigestumine ja elukvaliteedi langus, mõju negatiivne, ulatus väike,
- Õhusaastatusest tingitud haigestumine ja elukvaliteedi langus, mõju negatiivne, ulatus väike,
- Nõuetele mittevastavast joogiveest tingitud haigestumine ja elukvaliteedi langus, mõju negatiivne, ulatus väike,
- Tööõnnetustest tingitud töövõimetus ja elukvaliteedi langus, mõju negatiivne, ulatus väike,

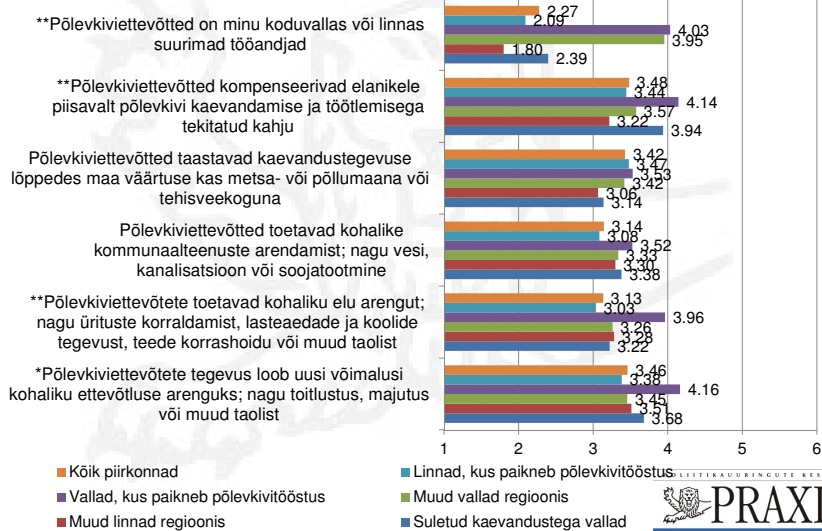
ELANIKE KÜSITLUS

Metoodika

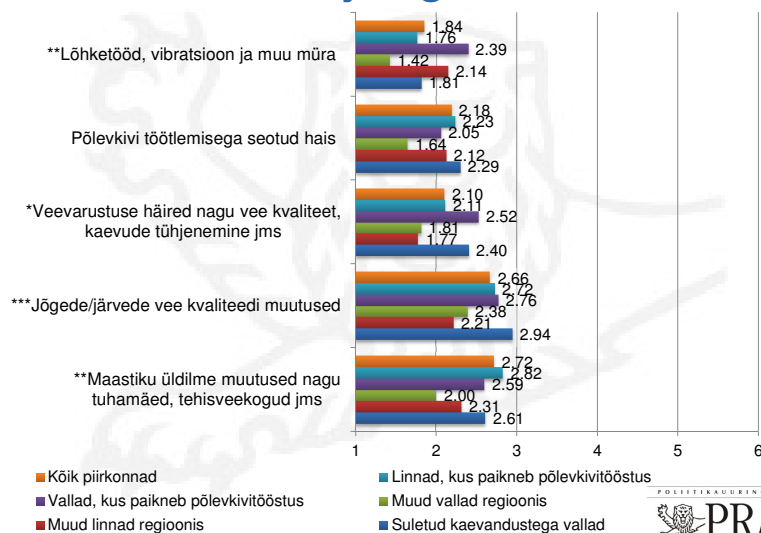
- Telefoniküsitlus
- 1000 osalejat nii laua- kui mobiiltelefonidelt

Piirkondlik rühm	mees	naine	18–35	36–59	60–74	KOKKU
Linnad, kus paikneb põlevkivitööstus	110	140	83	114	53	250
Vallad, kus paikneb põlevkivitööstus	103	122	62	107	56	225
Muud vallad piirkonnas	72	78	22	81	47	150
Muud linnad piirkonnas	99	126	57	115	53	225
Suletud kaevandustega vallad	59	91	27	78	45	150
KOKKU	443	557	251	495	254	1000

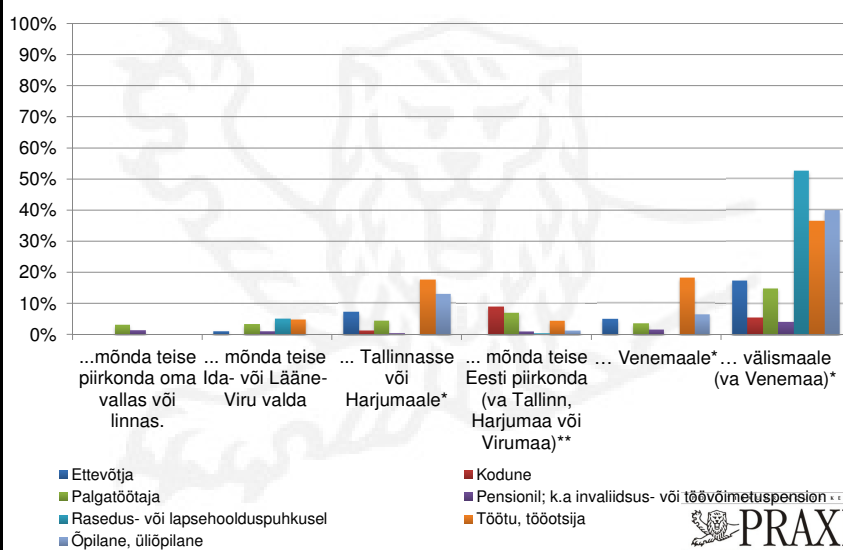
ELANIKE HINNANGUD PÕLEVKIVITTEVÖTETE ROLLILE PIIRKONNAS

Elanike hinnang põlevkivitööstuse mõjuteguritele

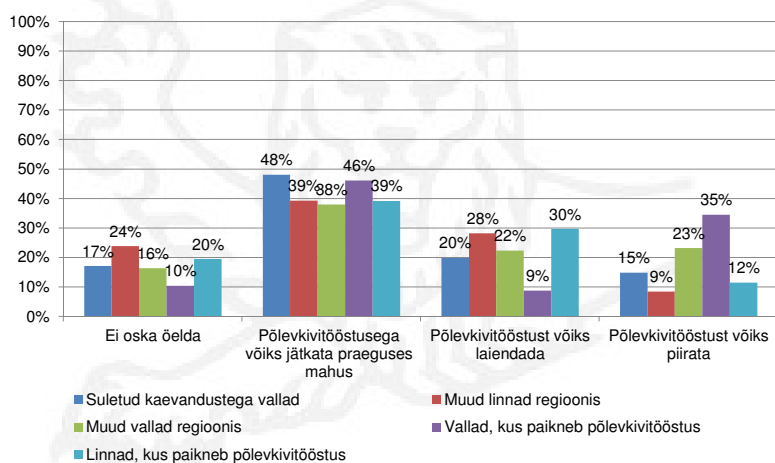
Elanike ümberasumisplaanid

Elanike ettepanekud piirkonna atraktiivsuse tõstmiseks (n=640)

- Töökohtade loomine, ettevõtluse areng (41%)
- Teede korrastamine (18%)
- Turismi arendamine ja piirkonna maine tõstmine (9%)
- KOV või riigi juhtimise muutus (8%)
- Vaba aja veetmise võimalused, eriti noortele (8%)
- Heakord (7%)
- Looduskeskkond (6%)
- Teenuste kättesaadavus ja kvaliteet (5%)

Elanike hinnangud põlevkivitööstuse tulevikuarengule

Soovitused I

- Põlevkiviettevõtete hõivet mõjutavatest otsustes (nt kaevandismahtude piiramine, keskkonnatasude tõstmine vms) tuleb enam pöörata tähelepanu võimalikule mõjule piirkonna tööhõivele ning sissetulekutele
- Pöörata enam tähelepanu **Ida- Virumaal atraktiivse elukeskkonna arendamisele** Selleks on vaja uusi elamuarenduspiirkondi, arendada kohalikke avalikke teenuseid, sh vaba aja veetmise võimalusi, parandada teede kvaliteeti ning kindlasti pöörata tähelepanu ka piirkonna maine kujundamisele.

Soovitused II

- Suurendada Ida-Virumaale tagasisuunatavate keskkonnatasude osakaalu, kasutades neid vahendeid nii pärandmõjude leevendamiseks kui toetada enam elukeskkonna arendamist keskkonnatasudest laekuvatest vahenditest ka linnalistes piirkondades ja suletud kaevandustega piirkondades (nt Ida-Virumaa keskkonnafondi loomine)
- Koostöös KOV määratleda riigi poolt aktiivse põlevkivivaru territooriumid (nt põlevkivi teemaplaneering), kus nähakse ette potentsiaalne kaevandustegevus lähima 30- 50 aasta jooksul arvestades seejuures mõjuga teistele piirkonna arengupotentsiaaliga majandustegevustele. Lubada passiivse põlevkivivaruga piirkondades vabamat majandustegevust ja elamuarendust, mis aitaks mitmekesistada piirkonna majandusstruktuuri

Soovitused III

- Kaardistada põlevkivitööstuse pärandmõjud ning näha ette täiendavad vahendid keskkonnatasudest laekuvast eelarvest pärandmõjude leevendamiseks
- teavitada inimesi rohkem põlevkiviettevõtete tegevusest keskkonnakahjude leevendamisel, jagada avalikkuses rohkem infot korratsatud pindalale osakaalu ja ulatuse kohta.
- teostada põlevkivi tervisemõjude uuring, mille seotakse Haigekassa andmed registreeritud haigusjuhtumite kohta, mis võivad olla seotud põlevkivitööstuse mõjuga täiendava infoga haigestunud inimese seotuse kohta põlevkivisektoriga (nt elukoha või varasema elukoha andmed, tööalane seos ja staaž põlevkivitööstuses (nt kas töötanud kaevanduses, tööstuses ja kui kaua)

Täna tähelepanu eest!
Kõik küsimused ja ettepanekud on teretulnud!

Katrin Pihor
Katrin.pihor@praxis.ee
5297916

